

خودارزیابی اساتید دانشکده پرستاری و پیراپزشکی جهرم در مورد وضعیت رعایت اخلاق حرفه ای در آموزش بالینی در سال ۱۳۹۳

نویسندگان:

نوید کلانی^۱، زهره بادیه پیمای جهرمی^{۲*}

۱- مرکز تحقیقات اخلاق پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، جهرم، ایران
 ۲- گروه پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، جهرم، ایران

Journal of Education and Ethics in Nursing, Volume 4, Number 3, Fall 2015

چکیده:

مقدمه: رعایت اخلاق حرفه ای در آموزش بالینی باعث پیشرفت و ارتقا فرایند یاددهی- یادگیری و درونی شدن اخلاقیات می شود. مطالعه حاضر با هدف بررسی خودارزیابی اساتید دانشکده پرستاری و پیراپزشکی جهرم در مورد وضعیت رعایت اخلاق حرفه ای در آموزش بالینی انجام گردیده است.

روش کار: این مطالعه توصیفی- مقطعی در سال ۱۳۹۳ انجام شد. پرسشنامه محقق ساخته روا و پایا ($r=0/75$)، رعایت اخلاق حرفه ای در بالین توسط ۲۰ نفر از مربیان دانشکده پرستاری و پیراپزشکی جهرم به روش سرشماری تکمیل گردید. داده ها با استفاده از نرم افزار spss نسخه ۱۶ و با آماره های توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و تحلیلی (آزمون فریدمن) تجزیه و تحلیل گردید.

یافته ها: میانگین سنی اساتید $28\pm3/18$ و سابقه آنها در آموزش در بالینی $7\pm2/78$ سال بود. میانگین نمره خودارزیابی اساتید نسبت به رعایت اخلاق حرفه ای در بالین $2/36\pm0/40$ از ۳ بود، که در سطح عالی ارزیابی گردید.

نتیجه گیری: نتایج این مطالعه نشان داد، خودارزیابی اساتید در مورد رعایت اصول اخلاق حرفه ای در آموزش بالینی در سطح عالی است. مطالعات میدانی بیش تر در این زمینه پیشنهاد می گردد.

واژگان کلیدی: خودارزیابی، اساتید، اخلاق حرفه ای، آموزش بالینی

J Educ Ethics Nurs 2015;4(3):21-25

مقدمه:

در پرورش ویژگی های بشر دوستانه، صداقت، سخت کوشی و اخلاقیات در دانشجویان دو چندان می کند [۳ و ۴]. از آنجایی که اساتید دانشگاه از یک سو مسئول انتقال صحیح مفاهیم علمی و از سویی الگوی عملی و انسانی ارزش های اخلاقی در محیط های کاری خواهند بود، بنابراین اخلاق حرفه ای نیز در محیط های آموزشی به شکل غیر آشکار و آشکار در عملکرد دانشجویان القا می شود. نکته حائز اهمیت در فرایند آموزش حرفه های علوم پزشکی، محیط بالین است [۵]. به همین سبب با نظر به اینکه در دوره ی دانشجویی یکی از عوامل مهم تشکیل دهنده ی

علم اخلاق شاخه ای از علوم انسانی به شمار می رود، که موضوع آن خوب یا بد بودن رفتارهای انسانی است و بعد از علم الهی که موضوع آن شناخت ذات حق است، هیچ علمی از نظر اهمیت و ضرورت در سطح علم اخلاق نیست [۱]. اخلاق حرفه ای که یکی از شاخه های علم اخلاق است شامل، یک سری ارزش ها، اصول و هنجارهایی است که باید بر رفتار آن حرفه ای خاص حاکم باشد [۲]. اساتید دانشگاه های علوم پزشکی در جایگاهی قرار دارند که با توجه به تعهد به حرفه خود به شغل مقدس معلمی نیز مشغول هستند، که این مسئله تعهد آن ها را

نویسنده مسئول، نشانی: جهرم، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، دانشکده پرستاری و مامایی، گروه پرستاری

پست الکترونیک: z.badiyepyma@gmail.com

تلفن تماس: ۰۷۱-۵۴۳۴۱۵۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۰/۲۵

صورت "غیرقابل قبول" (۱ امتیاز)، "قابل قبول" (۲ امتیاز) و "عالی" (۳ امتیاز) امتیازدهی شد. میزان نمره خودارزیابی براساس امتیاز بدست آمده دسته بندی می گردد، به این شکل که کسب نمره کمتر مساوی ۱ را خودارزیابی غیرقابل قبول، نمره ۲-۱/۱ قابل قبول و امتیاز بالای ۲ عالی در نظر گرفته شد. داده ها پس از جمع آوری با استفاده از نرم افزار spss16 وارد و تجزیه و تحلیل گردید. در آمار توصیفی از شاخص های فراوانی، میانگین و انحراف معیار و در آمار تحلیلی از آزمون فریدمن استفاده گردید. سطح معناداری ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است.

یافته ها:

میانگین سنی اساتید و سابقه آنها در آموزش در بالینی به ترتیب $28 \pm 3/18$ و $7 \pm 2/78$ بود. ۵ نفر (۲۵٪) از اساتید مذکر و ۱۵ نفر (۷۵٪) مؤنث بودند. میانگین میانگین نمره خودارزیابی اساتید نسبت به رعایت اخلاق حرفه ای در بالین $2/36 \pm 0/40$ از ۳ بود، که عالی ارزیابی گردید. نتایج نشان داد کلیه اساتید (۱۰۰٪) صلاحیت و شایستگی کلی خود به عنوان مربی بالینی، قابلیت اطمینان و اعتماد و احساس مسئولیت در برابر بیمار، احترام به دانشجو، داشتن اعتماد به نفس، سرعت و آمادگی در کارآموزی و حضور در جلسات و گردهمایی های مربوط به رشته تخصصی خود قابل قبول و عالی ارزیابی نمودند. همچنین ۱۹ نفر (۹۵٪) از اساتید خود را در مواردی نظیر دلسوزی و همدردی با بیمار، دلسوزی و همدردی با دانشجو، داشتن قوه ابتکار و ابداع در مراقبت از بیماران مختلف، احترام به همکار و انتقادپذیری، قابل قبول و عالی دانستند (جدول ۱). برای بررسی اهمیت شاخص های مطرح شده در زمینه وضعیت رعایت اخلاق حرفه ای اساتید در بالین از آزمون فریدمن استفاده شد. نتایج نشان داد که از دیدگاه اساتید، اهمیت این شاخص ها معنی دار نمی باشد ($p > 0/05$).

شخصیت اخلاقی و حرفه ای دانشجویان، اساتید بالینی آنان هستند، ضروری است به این موضوع توجه بیشتری شود، زیرا اساتید بالینی نقش مهمی را در شکل دهی رفتار دانشجو و پرورش فضایل اخلاقی در آنها ایفا می کنند. در محیط بالین سه جز اصلی بیمار، دانشجو و استاد، به عنوان سه انسان، در ارتباط تنگاتنگ و در جهت رسیدن به اهداف مشترک بهبود بیمار و آموزش دانشجو با هم در تعامل هستند و توجه به بحث اخلاق چه در مضمون مراقبت و درمان از بیمار و چه در امر آموزش به دانشجو و تربیت وی برای پیشبرد سطح علمی و عملی وی، اهمیت بسزایی دارد. از آن جایی که درک دانشجویان از نقش و جایگاه خود به میزان زیادی به آموزش هایی که آنان در بالین و در ارتباط با اساتید می بینند بستگی دارد، این مقوله بایستی در فرایند آموزش پزشکی که بهترین زمان برای افزایش حساسیت های اخلاقی در دانشجویان است، مورد توجه قرار گیرد و دانشجویان از طریق الگو سازی اساتید با اصول اخلاقی حرفه آینده خود آشنا شوند. لذا با توجه به ضرورت رعایت اخلاق حرفه ای در آموزش بویژه در محیط های بالینی و از طرفی کم بودن اطلاعات پژوهشی موجود در این زمینه، پژوهش حاضر با هدف بررسی خودارزیابی اساتید در مورد وضعیت رعایت اخلاق حرفه ای در آموزش بالینی انجام گردیده است.

روش کار:

مطالعه حاضر یک مطالعه توصیفی-مقطعی است، که با هدف بررسی خودارزیابی اساتید از رعایت معیارهای اخلاق حرفه ای در بالین انجام شده است. این پژوهش در سال تحصیلی ۱۳۹۳ با مشارکت اساتید دانشکده پرستاری و پیراپزشکی چهارم انجام شد. ۲۰ نفر از اساتیدی که در آموزش بالینی دانشجویان رشته های کارشناسی پرستاری، هوشبری و اتاق عمل درگیر بودند به روش سرشماری وارد مطالعه شدند. معیار ورود به مطالعه عبارتند از: داشتن حداقل مدرک کارشناسی ارشد، حداقل دو سال سابقه آموزش بالینی، حداقل یکسال حضور مداوم و تمام وقت در دانشکده پرستاری چهارم. پس از اخذ مجوز از مسئولین مربوطه، کمک پژوهشگر پرسشنامه و فرم رضایت آگاهانه را در بین اساتید توزیع و جمع آوری کرد. ابزار مورد استفاده، پرسشنامه ای محقق ساخته با ۱۴ سؤال مربوط به وضعیت رعایت اخلاق حرفه ای اساتید در بالین است، که روایی صوری و محتوایی به کمک پنج تن از اساتید اخلاق دانشگاه علوم پزشکی چهارم کسب و سپس شاخص اعتبار محتوی (۰/۶۸) و نسبت اعتبار محتوی (۰/۷۱) محاسبه شد. لازم به ذکر است که پایایی این پرسشنامه ($r=0/75$) به روش آزمون- بازآزمون تأیید گردیده است [۵]. سؤال ها در مقیاس ۳ گزینه ای لیکرت به

جدول ۱: خودارزیابی اساتید در مورد وضعیت رعایت اخلاق حرفه ای در آموزش بالینی

شماره	عبارات	غیر قابل قبول تعداد(درصد)	قابل قبول تعداد(درصد)	عالی تعداد(درصد)	M±SD
۱	صلاحیت و شایستگی کلی اساتید به عنوان مربی بالینی	-	۱۴(۷۰)	۶(۳۰)	۲/۵۵±۰/۵۱
۲	قابلیت اطمینان و اعتماد و احساس مسئولیت در برابر بیمار	-	۹(۴۵)	۱۱(۵۵)	۲/۳۵±۰/۶۷
۳	قابلیت اطمینان و اعتماد و احساس مسئولیت در برابر دانشجوی	۲(۱۰)	۹(۴۵)	۹(۴۵)	۲/۳۵±۰/۵۸
۴	دلسوزی و همدردی با بیمار	۱(۵)	۱۱(۵۵)	۸(۴۰)	۲/۴۰±۰/۵۰
۵	دلسوزی و همدردی با دانشجوی	۱(۵)	۱۲(۶۰)	۷(۳۵)	۲/۳۰±۰/۵۷
۶	قوه ابتکار و ابداع در مراقبت از بیماران مختلف	۱(۵)	۱۲(۶۰)	۷(۳۵)	۲/۲۵±۰/۶۳
۷	مهارت‌های سازمانی و مدیریتی	۲(۱۰)	۱۱(۵۵)	۷(۳۵)	۲/۴۵±۰/۵۱
۸	احترام به دانشجوی	-	۱۱(۵۵)	۹(۴۵)	۲/۳۵±۰/۵۸
۹	احترام به همکار	۱(۵)	۱۱(۵۵)	۸(۴۰)	۲/۳۵±۰/۴۸
۱۰	اعتماد به نفس	-	۱۳(۶۵)	۷(۳۵)	۲/۳۰±۰/۵۷
۱۱	سرعت و آمادگی در کارآموزی	-	۱۲(۶۰)	۸(۴۰)	۲/۳۵±۰/۵۸
۱۲	انتقاد پذیری	۱(۵)	۱۱(۵۵)	۸(۴۰)	۲/۴۰±۰/۶۸
۱۳	همکاری و تشریک مساعی با دیگر مربیان و دانشجویان	۲(۱۰)	۸(۴۰)	۱۰(۵۰)	۲/۴۰±۰/۵۰
۱۴	حضور در جلسات و گردهمایی‌های مربوط به رشته تخصصی خود	-	۱۲(۶۰)	۸(۴۰)	۲/۳۶±۰/۴۰

بحث:

دلسوزی و همدردی با دانشجو و انتقادپذیری غیرقابل قبول ارزیابی کردند [۵]. در همین ارتباط Ramani و Leinster ادعان می نمایند که تعداد کمی از افراد حرفه ای که از دانشکده های پزشکی و کالج ها فارغ التحصیل شده اند برای نقش آموزشی، آموزش دیده اند [۹]. از آنجا که عملکرد اخلاقی باید در محیط واقعی بالین رخ دهد و دانشجویان افرادی هستند که به صورت مستقیم عملکرد اساتید را مشاهده می نمایند توجه بیشتر به رعایت اخلاق حرفه ای توسط اساتید موضوعی با اهمیت است. در حقیقت اساتید به دلیل برخورداری از دانش و آگاهی بالا و نقش تأثیرگذاری که بر دانشجویان دارند از طریق رعایت حداکثری اصول و ارزشهای اخلاق حرفه ای می توانند موجبات انتقال ارزشهای اخلاقی به دانشجویان و جامعه را فراهم آورند [۱۰]. Kohlberg این مطلب را در قالب برنامه ی درسی پنهان، بیان می کند. در واقع برنامه ی درسی پنهان در انتقال ارزشها، موثرتر از برنامه ی درسی رسمی است. از دید وی فراگیران بیشتر از آنچه از کتب درسی و مواد آموزشی بیاموزند، از طریق محیط و جو اخلاقی موجود در برنامه ی درسی پنهان، یاد می گیرند [۱۱]. در مطالعه Merenstein و Glick نیز اساتید معتقد بودند مسائلی مانند صداقت علمی، احترام و خودآگاهی در عمل، نوع دوستی، مراقبت و دلسوزی خالص نسبت به دانشجویان، پاسخگو بودن در قبال دانشجویان، دانشگاه و جامعه، تمایل به پذیرش اشتباهات، انسان بودن، تعهد به یادگیری در تمام طول زندگی و یادگیری مستمر، بهبود و ارتقاء مستمر تجربیات آموزشی، توسط آنان و از طریق برنامه ی درسی پنهان به

با توجه به اهمیت اخلاق حرفه ای از دیدگاه اساتید و نتایج حاصل از این مطالعه چنین بر می آید، که اساتید بالینی دانشکده پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جهرم اکثر رفتارهای مرتبط با اخلاق حرفه ای خود را در حد عالی ارزشیابی نموده اند. در مطالعه ی حاضر قابل اطمینان بودن و احساس مسئولیت در برابر دانشجویان از جمله صفاتی بودند، که اساتید خود را در درجات عالی ارزیابی نمودند، که با نتایج مطالعه ای که در بین اساتید بالینی دانشکده پزشکی شیراز انجام شد، همخوانی دارد [۶]. همچنین مطالعه بذرافکن و همکاران نشان داد، که احساس مسئولیت اساتید در برابر دانشجویان در سطح بالایی قرار دارد [۷]. همکاری و تشریک مساعی با دیگر مربیان و دانشجویان در این مطالعه در سطح عالی ارزیابی شد که با مطالعه بذرافکن [۷] همخوانی ندارد. بذرافکن در مطالعه خود نشان داد، که اشراف به نداشتن توانمندی‌هایی مانند همکاری و تشریک مساعی با همکاران به این علت می باشد، که اساتید در این موارد آموزش ندیده و همکاری در گروه را تجربه نموده اند، که این موضوع، مسئولیت همه جانبه دانشگاه را در آموزش اساتید جوان بخصوص در حیطه پرورش اخلاق حرفه ای را دو چندان می کند. اکثر اساتید انتقادپذیری خود را عالی دانستند، این در حالی است که در مطالعه آقاخانی و همکاران، دانشجویان تحمل افکار دیگران توسط مربی و انتقادپذیری اساتید را در سطح پایین تری گزارش نمودند [۸]. در مطالعه ی دیگری نیز که به بررسی دیدگاه دانشجویان در مورد رعایت اخلاق حرفه ای اساتید بالینی پرداخته است، بیشتر دانشجویان توانمندی اساتید خود را در مورد

نتیجه گیری:

نتایج این مطالعه نشان داد، خودارزیابی اساتید در مورد رعایت اصول اخلاق حرفه ای در آموزش بالینی در سطح عالی است. مطالعات میدانی بیش تر در این زمینه پیشنهاد می گردد. با توجه به اینکه دانشجویان بخش بزرگی از رفتار اخلاقی خود را از اساتید بالینی می آموزند، تاکید بر اصول اخلاق حرفه ای در آموزش بویژه آموزش بالینی موضوعی است که نیاز به توجه بیشتر و آموزش های مستمر و کاربردی را می طلبد.

تشکر و قدردانی:

از کلیه اساتید محترم دانشکده پرستاری و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی چهارم به جهت همکاری صمیمانه تشکر می گردد.

دانشجویان منتقل می شوند [۱۲]. در این مطالعه روش خودارزیابی مورد استفاده قرار گرفته است، که از مزایای آن می توان به موارد زیر اشاره نمود؛ در خودارزیابی افراد با بکارگیری فرایند بازاندیشی، بینش عمیق تری نسبت به عملکرد خود پیدا خواهند نمود، که به آنان این امکان را می دهد تا از طریق افزایش خودآگاهی و تعهد به تغییر، عملکرد خود را در محیط بالین مورد توجه قرار داده و در جهت اصلاح و بهبود آن اقدام نمایند [۱۴ و ۱۳]. هرچند به دلیل قضاوت های فردی از در خصوص میزان صحت این نتایج جانب احتیاط را نیز باید رعایت نمود. از دیگر محدودیت های این پژوهش می توان به کم بودن تعداد نمونه ها و انجام ارزشیابی تنها در گروه پرستاری اشاره نمود، که پیشنهاد می گردد، مطالعات آتی با حجم نمونه های بیشتر، در سایر گروه های بالینی و همراه با ارزیابی دانشجویان از اساتید انجام گیرد.

References:

1. Karamporian A, Imani B, Torkzaban P. The Attitude of Faculty Members Towards Professional Ethics at Hamadan University School of Dentistry. *J Res Dent Maxillofac Sci* 2013;10(1):43-51.
2. Chadwick R. Ethics and the professions. *J Value Inq* 1994;28(3):481-4.
3. Harden RM, Crosby JR. The good teacher is more than a lecturer – the twelve roles of teacher. *Med Teach* 2000;22:334-347.
4. Christie C, Bowen D, Paarmann C. Effectiveness of faculty training to enhance clinical evaluation of student competence in ethical reasoning and professionalism. *American Dent Educ* 2007;71:1048-1057.
5. Badiyepymaie Jahromi Z, Parandavar N, Ahmadi Vasmehjani A, et al. Perspective of students about professional ethics compliance of clinical instructors in Jahrom University of Medical Sciences. *J Educ Ethics Nurs* 2014; 3(2),
6. Bazrafcan M, Amini F, Lotfi Z. Professionalism among clinical faculty in Shiraz medical school by self-assessment. *J Med Hormazgan* 2011;16(5):387-394.
7. Bazrafkan L, Tabei SZ, Amirsalari I. Medical student and academic staff perceptions of role models: an analytical cross-sectional study. *Shiraz: Shiraz University of Medical Sciences* 2008;134-139.
8. Aghakahni N, Sharif F, Sharifnia H, Hekmatafshar M, Beheshtipour N, Jamalimaghaddam N, et al. Survey of Nursing Students' views regarding professors' adherence to professional ethics in Shiraz University of Medical Sciences, 2010. *J Educ Ethics Nurs* 2013; 2(3):41-46.
9. Ramani S, Leinster S. AMEE Guide no. 34: Teaching in the clinical environment. *Med Teach* 2008; 30(4): 347-64.
10. Imanipour M. Professional ethics in education. *Iranian J of Med Ethics Hist* 2012;5(6):25-37.
11. Yuksel S. Kohlberg and idden curriculum in moral education: an opportunity for students' acquisition of moral values in the new Turkish primary education curriculum. *Educ Sci Theory Pract* 2005; 5(2): 329-38.
12. Glick A D, Merenstein G B. Addressing the hidden curriculum: Understanding educator professionalism. *Med Teach* 2007; 29(1): 54-7.
13. Bahreini M, Moattari M, Kaveh MH, Ahmadi F. Self-assessment of the clinical competence of nurses in a major educational hospital of Shiraz University of Medical Sciences. *Pars J Med Sci* 2010; 8(1) : 28-36
14. Hannigan B. A discussion of the strengths and weaknesses of 'reflection' in nursing practice and education. *J Clin Nurs* 2001;10(2):278-83.

Self-assessment of nursing and paramedical instructors of Jahrom faculty about the status of professional ethics in clinical education, 2014

Kalani N¹, Badiyepymaie Jahromi Z^{2*}

Received: 1/15/2016

Accepted: 4/2013/2016

1. Medical Ethic Research Center, Jahrom University of Medical Sciences, Jahrom, Iran
2. Dept of Nursing, Jahrom University of Medical Sciences, Jahrom, Iran

Journal of Education and Ethics in Nursing, Volume 4, Number 3, Fall 2015

J Educ Ethics Nurs 2015;4(3):21-25

Abstract:

Introduction:

Complying with professional ethics in clinical education promotes and improves the teaching-learning process and internalizes morality. The present study was carried out with the aim of investigating the self-assessment of nursing and paramedical faculty of Jahrom about the status of professional ethics in clinical education.

Materials and Methods:

This cross-sectional and descriptive study was conducted in 2014. The valid and reliable researcher-made questionnaire ($r = 0.75$) was completed by 20 of the Instructor of nursing and paramedical faculty. The data were entered to SPSS version 16 software and analyzed by descriptive (frequency, mean, standard deviation) and analytical test (Friedman).

Results:

The average age of instructors was 28 ± 3.18 and their history in bedside teaching was 7 ± 2.78 years. The average of instructors' self-assessment to professional ethics in clinical practice was 2.36 ± 0.40 out of 3 that was evaluated "excellent".

Conclusion:

The result of this study showed that self-evaluation of instructors about professional ethics in clinical education was at a high level. More field studies on this topic are suggested.

Keywords: Self-Assessment, Instructors, Professional Ethic, Clinical Education

* Corresponding author, Email : z.badiyepyma@gmail.com